Lietas Nr. A420121524
A42-00196-25/37
ECLI:LV:ADRJJTN:2025:0718.A420121524.4.S

Administratīvā rajona tiesa

Jelgavas tiesu nams

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Jelgavā 2025. gada 18. jūlijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā: tiesnesis Aldis Vīksne,

piedaloties pieteicējas /Persona A/ pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam Artūram Parfjonovam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Tieslietu ministrijas pārstāvei /Persona H/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /Persona A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai papildus noteiktu 7000*euro* atlīdzinājumu par kriminālprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu un atlīdzinātu mantiskos zaudējumus 381,15 *euro* par saņemto juridisko palīdzību.

Aprakstošā daļa

[1] Tieslietu ministrija (turpmāk – ministrija), izskatot pieteicējas /Persona A/ 2023. gada 7. novembra iesniegumu par kriminālprocesā Nr. /numurs/ (turpmāk – kriminālprocess) radīto zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, 2024. gada 30. janvārī pieņēma lēmumu Nr. /numurs/ (turpmāk – Lēmums), ar kuru nolēma: apmierināt pieteicējas zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu par zvērinātas advokātes /Persona G/ sniegto juridisko palīdzību kriminālprocesā un izmaksāt zaudējumu atlīdzību 1035,73*euro*; apmierināt pieteicējas prasījumu par nemantiskā kaitējuma, kas nodarīts ar nepamatotu brīvības ierobežošanu kriminālprocesā, atlīdzināšanu un izmaksāt kaitējuma atlīdzību 40 *euro*; daļēji apmierināt pieteicējas prasījumu par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu un izmaksāt kaitējuma atlīdzību 3000 *euro*. Lēmums tā pārsūdzētajā daļā (ar kuru pēc būtības noraidīts prasījums par nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu 10 000 *euro* apmērā) pamatots ar turpmāk minētiem argumentiem.

[1.1] Ar Bauskas rajona tiesas (*uz lietas izskatīšanas brīdi – Zemgales rajona tiesa, turpmāk tekstā – Bauskas rajona tiesa*) 2016. gada 19. oktobra spriedumu pieteicēja cita starpā atzīta par nevainīgu un attaisnota apsūdzībā par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas paredzēts Krimināllikuma 179. panta trešajā daļā. Ar Zemgales apgabaltiesas 2018. gada 23. maija lēmumu Bauskas rajona tiesas 2016. gada 19. oktobra spriedums daļā par pieteicējas attaisnošanu atstāts negrozīts. Ar Senāta 2019. gada 24. maija lēmumu atstāts negrozīts Zemgales apgabaltiesas 2018. gada 23. maija lēmums daļā par pieteicējas attaisnošanu, bet atcelts daļā, ar kuru atcelts Bauskas rajona tiesas 2016. gada 19. oktobra spriedums daļā par līdzapsūdzētā atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 175. panta ceturtās daļas, un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai Zemgales apgabaltiesai.

Izskatot lietu atkārtoti, Kurzemes apgabaltiesa ar 2023. gada 13. februāra spriedumu nolēma līdzapsūdzēto atzīt par vainīgu pēc Krimināllikuma 175. panta ceturtās daļas un sodīt ar brīvības atņemšanu. Senāts ar 2023. gada

10. maija lēmumu atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību pēc līdzapsūdzētā aizstāvja iesniegtās kasācijas sūdzības par Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 13. februāra spriedumu.

Ņemot vērā minēto, pieteicējai ir tiesības lūgt kaitējuma atlīdzināšanu, pamatojoties uz Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums) 4. panta pirmās daļas 1. punktā noteikto.

[1.2] Atlīdzinājums par nemantisko kaitējumu saistībā ar nepamatotu kriminālprocesu.

Pret pieteicēju uzsāktais kriminālprocess, kas vēlāk noslēdzies ar tiesas spriedumu, ar kuru pieteicēja atzīta par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā un attaisnota, ir sasniedzis savu mērķi – krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu.

Pieteicējai celta apsūdzība pēc Krimināllikuma 179. panta trešās daļas, kas atbilstoši Krimināllikuma 7. panta piektajā daļā noteiktajam tiek kvalificēts kā sevišķi smags noziegums. Nepamatotas apsūdzības celšana par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu ir atzīstama par kaitējumu raksturojošu apstākli, kas ņemams vērā, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[1.3] Kriminālprocesa ilgums.

Kurzemes apgabaltiesas 2023. gada 13. februāra spriedumā (*21.5. apakšpunktā*) izvērtēts līdzapsūdzētā tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpums. Tiesa, izvērtējot lietas procesuālo virzību (lietas izskatīšanas atlikšanas iemeslus, kriminālprocesa sarežģītību, kriminālprocesā iesaistīto personu skaitu u.c.) attiecībā uz līdzapsūdzēto atzina Kriminālprocesa likuma 14. pantā paredzēto tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu, kas bija pamats zemāka soda noteikšanai līdzapsūdzētajam. Tā kā pieteicēju attaisnojošs tiesas spriedums stājies spēkā 2023. gada 10. maijā, kriminālprocesā konstatētais saprātīga termiņa pārkāpums attiecināms arī uz pieteicēju, jo kriminālprocesa pabeigšanas saprātīgā termiņa pārkāpuma izvērtēšana veikta viena un tā paša kriminālprocesa ietvaros, kurš attiecībā pret abiem apsūdzētajiem ildzis vienādu laika posmu, novērtējot vienas un tās pašas procesuālās darbības, kas vienādi attiecināmas gan uz pieteicēju, gan līdzapsūdzēto. Ievērojot minēto, attiecībā uz pieteicēju ir konstatējams kriminālprocesa saprātīga termiņa pārkāpums.

Pieteicēja 2010. gada 5. oktobrī atzīta par aizdomās turēto noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 179. panta trešajā daļā, minētajā datumā viņai piemērots arī drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā, kā arī viņa aizturēta. Tāpēc no 2010. gada 5. oktobra būtiski tika ietekmētas pieteicējas tiesības. Kriminālprocesa ilgums skaitāms no 2010. gada 5. oktobra līdz 2023. gada 10. maijam, un tas ir 12 gadi 7 mēneši un 6 dienas.

Ievērojot minēto, attiecībā uz pieteicēju saprātīga termiņa pārkāpums ir prezumējams 4601 diena jeb 12 gadi 7 mēneši un 6 dienas, kas ir atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un ņemams vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[1.4] Drošības līdzeklis.

Ar Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes kriminālpolicijas biroja sevišķi smagu un sērijveida noziegumu apkarošanas nodaļas inspektores 2010. gada 5. oktobra lēmumu nolemts pieteicējai kā drošības līdzekli piemērot uzturēšanos noteiktā dzīvesvietā.

Ar Bauskas rajona tiesas 2012. gada 17. jūlija lēmumu nolemts atcelt pieteicējai piemēroto drošības līdzekli, konstatējot, ka, piemērojot drošības līdzekli – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā, – procesa virzītāja nelikumīgi noteica pieteicējai ierobežojumus, kurus neparedz Kriminālprocesa likuma 256. pants. Tādējādi pieteicējai drošības līdzeklis nelikumīgi piemērots 652 dienas jeb 1 gadu 9 mēnešus un 13 dienas.

Nelikumīgi piemērotais drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – nav bijis saistīts ar pieteicējas brīvības ierobežošanu. Lai arī pieteicēja norādījusi, ka viņas darbs bijis saistīts ar komandējumiem,

savukārt drošības līdzeklis noteica pienākumu neatstāt dzīvesvietu ilgāk par 24 stundām, attiecīgi pierādījumi minētajam apgalvojumam nav iesniegti. Pieteicēja nav norādījusi, ka procesa virzītājam būtu lūgusi grozīt piemērotā drošības līdzekļa nosacījumus saistībā ar nepieciešamību atstāt dzīvesvietu ilgāk par 24 stundām. Tādējādi pieteicēja nav pierādījusi, ka piemērotais drošības līdzeklis ietekmēja viņas ikdienas gaitas vai ierobežoja pārvietošanās brīvību.

Ievērojot, ka Bauskas rajona tiesa atzina, ka pieteicējai drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – piemērots nelikumīgi, minētais ir atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un ņemams vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[1.5] Telefonsarunu noklausīšanās un to ierakstu pievienošana krimināllietas materiāliem.

Ar Aizkraukles rajona tiesas 2010. gada 29. septembra lēmumu nolemts atļaut veikt speciālo izmeklēšanas darbību – pieteicējas mobilā telefona sarunu kontroli no 2010. gada 1. oktobra līdz 1. novembrim. Ar Aizkraukles rajona prokuratūras 2011. gada 31. oktobra lēmumu krimināllieta nodota tiesai, kā tiesā izmantojamos pierādījumus tiesai arī nosūtot divus CD ar ierakstiem.

Pieteicējas telefona sarunas noklausītas vienu mēnesi. Telefona sarunu ieraksti ir pievienoti krimināllietas materiāliem divos CD, taču no ministrijas rīcībā esošajiem pierādījumiem nav identificējams noklausīto telefona sarunu skaits, to atšifrējums vai analīze, tādējādi atklājot kādas pieteicējas privātās dzīves detaļas. Arī no Bauskas rajona tiesas 2016. gada 19. oktobra sprieduma un Zemgales apgabaltiesas 2018. gada 23. maija sprieduma nav konstatējams pieteicējas mobilā telefona sarunu kontroles izvērtējums kriminālprocesa ietvaros.

Lai arī pieteicēja norāda, ka krimināllietas materiāli bija pieejami lietas dalībniekiem un krimināllieta tika iztiesāta atklātā tiesas sēdē, pieteicēja nav konkretizējusi, kādi privātās dzīves aspekti ir kļuvuši zināmi citām personām, kurā tiesas sēdē tie ir analizēti un kādu konkrēti kaitējumu pieteicējai tas radījis.

To, ka pieteicējas privātās dzīves noslēpums kriminālprocesā tiek aizsargāts atbilstoši Kriminālprocesa likuma 12. panta ceturtās daļas prasībām, ir apliecinājis Zemgales apgabaltiesas tiesnesis savā 2019. gada 10. oktobra atbildē uz pieteicējas 2019. gada 8. oktobra sūdzību. Tāpat minētajā atbildē paskaidrots, ka lietiskos pierādījumus un dokumentus glabā līdz tiesas spriedums stājas spēkā, tādējādi procesa virzītājam nav izvēles brīvības lietisko pierādījumu iznīcināšanā, jo Kriminālprocesa likuma 239. panta pirmā daļa imperatīvi nosaka to glabāšanas termiņu.

Noklausīto telefona sarunu skaitam (vai pieteicējas iesniegto sūdzību skaitam par telefona sarunu noklausīšanos) izskatāmajā lietā nav izšķirošas nozīmes, jo skaits pats par sevi nevar norādīt uz aizskāruma būtiskumu. Tādējādi ministrija nekonstatē, ka ar telefona sarunu noklausīšanos un to pievienošanu krimināllietas materiāliem pieteicējai būtu nodarīts smags (būtisks) kaitējums, jo telefonsarunu noklausīšanās nav radījusi pieteicējai būtisku pamattiesību aizskārumu. Turklāt ministrija nav kompetenta pārvērtēt kriminālprocesā veiktās darbības – to, ka tiesas nav lēmušas par CD iznīcināšanu, neveica ierakstu šķirošanu u.c., un minētajiem apstākļiem izskatāmajā lietā nav nozīmes.

Ņemot vērā, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanas priekšnoteikums ir tas, ka tiesību aizskārums ir būtisks, pieteicējas telefona sarunu noklausīšanās un to ierakstu pievienošana krimināllietas materiāliem nav uzskatāms par tādu kaitējumu raksturojošo apstākli, kura rezultātā pieteicējai būtu nodarīts smags (būtisks) nemantiskais kaitējums. Tādējādi minētais nav atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un nav ņemams vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[1.6] Pieteicējas goda un cieņas aizskārums.

Pieteicēju attaisnojošais Bauskas rajona tiesas 2016. gada 19. oktobra spriedums spēkā stājies 2023. gada 10. maijā, tādējādi līdz minētajam datumam pieteicēja pamatoti atradās apsūdzētās statusā un minētais nevar tikt atzīts par nemantiskā kaitējuma raksturojošo apstākli, par ko nosakāms papildu atlīdzinājums. Turklāt krimināllietas iztiesāšanas laikā, kamēr tiek noskaidrota patiesība, personu sargā nevainīguma prezumpcija. Secīgi

personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess, nav jāpierāda savs nevainīgums nedz tiesai, nedz sabiedrībai, jo ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.

Lai arī pieteicēja norādījusi, ka pieteicējas dēvēšana par apsūdzēto gan tiesas dokumentos, gan publiskajā telpā aizskārusi viņas godu un cieņu, tomēr ministrijā nav iesniegti pierādījumi par pieteicējas goda un cieņas aizskārumu, kā rezultātā būtu radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas, par kurām būtu pamats piešķirt papildu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[1.7] Kaitējums veselībai.

Ministrija neapšauba, ka personai, pret kuru celta apsūdzība, var rasties emocionāli pārdzīvojumi, taču pierādījumi par to, ka šīs ciešanas ir bijušas tik lielas, ka atstājušas iespaidu arī uz personas veselību, ir jāsagādā pašai personai. Tas izriet no apsvēruma, ka ciešanu slieksnis katrai personai ir individuāls un atkarīgs no daudziem faktoriem, taču šie apstākļi var būt zināmi tikai pašai personai.

Iesniedzēja atzīst, ka pierādījumus par veselībai nodarīto kaitējumu nav iesniegusi. Vienlaikus ministrijas ieskatā telefona sarunas, kurās pieteicēja sarunu biedram stāsta par savām emocionālajām izjūtām, lietā nevarētu kalpot kā pierādījums veselības kaitējuma prezumēšanai. Proti, ciešanu izklāsta tēlainība nevar ietekmēt atlīdzinājuma noteikšanu. Ņemot vērā, ka pieteicēja nav pierādījusi kriminālprocesa rezultātā nodarīto kaitējumu veselībai, tādējādi kaitējums veselībai nav atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un nav ņemams vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[1.8] Tiesību uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā pārkāpums.

Pieteicēja ministrijā nav iesniegusi nolēmumu, ar kuru kompetentā iestāde būtu konstatējusi pārkāpumus attiecībā uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā. Ministrija nevar pati konstatēt kriminālprocesā pieļautus pārkāpumus. Turklāt Zemgales apgabaltiesas tiesnesis 2019. gada 10. oktobra atbildē skaidrojis pieteicējai, ka, tā kā lieta tiek iztiesāta apelācijas instances tiesā pēc citas personas apelācijas sūdzības, tiesas nolēmums attiecībā pret pieteicēju vēl nav stājies spēkā.

Ievērojot, ka pieteicēja nav iesniegusi ministrijā kompetentās iestādes nolēmumu, ar kuru būtu konstatēts sprieduma izpildes saprātīgā termiņā pārkāpums, minētais nav atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un nav ņemams vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

[1.9] Nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs.

Nosakot pieteicējai atbilstīgu atlīdzinājuma apmēru, ministrija ievēro izveidojušos tiesu praksi civillietās un administratīvajās lietās, kurās konstatējami līdzīgi nemantisko kaitējumu raksturojošie apstākļi: 1) nepamatots kriminālprocess; 2) apsūdzības smagums par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu; 3) kriminālprocesa ilgums – 12 gadi 7 mēneši un 6 dienas, kas ir atzīstams par nesamērīgu; 4) nelikumīgi 1 gadu 9 mēnešus un 13 dienas piemērotais drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā, nekonstatējot negatīvas sekas pieteicējas pārvietošanās brīvībai.

Ņemot vērā līdzīgu gadījumu praksi saistībā ar kaitējumu raksturojošiem apstākļiem, kā arī to, ka pieteicējai nodarītais nemantiskais kaitējums nav smags, ministrija par atbilstīgu pieteicējai nodarītā nemantiskā kaitējuma atlīdzību atzīst 3000 *euro*.

Pieteicēja nav pamatojusi atlīdzinājuma apmēru (summu), ne arī norādījusi uz tiem nemantisko kaitējumu raksturojošiem apstākļiem (pievienojot attiecīgus pierādījumus), kuri būtu vērtējami kā smagi, ne arī atsaukusies uz salīdzināmiem gadījumiem (tiesu praksi), kuros par līdzīgu tiesību aizskārumu būtu noteikts atlīdzinājums 10 000 *euro* apmērā.

Tādējādi pieteicējas norādītais nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs 10 000 *euro* nav pamatots.

[2] Pieteicēja nepiekrita Lēmumam daļā par noraidīto jeb nepiešķirto atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu 7000 *euro* apmērā (ievērojot, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums noteikts 3000 *euro*) un ar pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu vērsās Administratīvajā rajona tiesā. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētiem argumentiem.

[2.1] Par aizstāvja un aizstāvamā telefonsarunu noklausīšanos.

Ministrija nepamatoti Lēmumā secināja, ka telefonsarunu noklausīšanās nav radījusi pieteicējai būtisku pamattiesību aizskārumu. Šāds secinājums ir pretrunā Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksei. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017. gada 15. jūnija spriedumā lietā*Oderovs pret Latviju* atzīts, ka sūdzība ir saistīta ar klienta-advokāta sarunu konfidencialitātes ievērošanu, kas iesniedzējam ir ļoti būtisks jautājums. Arī izskatāmajā gadījumā pieteicējai gan pēc būtības klienta-advokāta sarunu konfidencialitātes pārkāpums ir ļoti būtisks jautājums, gan saskaņā ar tiesu praksi tas ir ļoti būtisks jautājums, ko nepareizi izvērtējusi ministrija. Ministrija šajā daļā nav noteikusi nekādu kompensācijas apmēru, Lēmumā nepamatoti norādot, ka „minētais nav atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un nav ņemams vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru".

Jāņem vērā, ka salīdzināmajā gadījumā lietā *Oderovs pret Latviju* tika noklausīta tikai 1 (viena) telefonsaruna ar aizstāvi, bet pieteicējas gadījumā krimināllietā ir noklausītas 6 (sešas) telefonsarunas/savienojumi starp aizstāvi un aizstāvamo – pieteicēju. Turklāt kopš sprieduma lietā *Oderovs pret Latviju* pasludināšanas ir pagājuši jau 7 gadi, tāpēc jāņem vērā faktori, kas ietekmē naudas vērtību un kas ir pamats noteikt lielāku kompensācijas apmēru.

[2.2] Par nelikumīgi noklausītām un krimināllietas materiāliem pievienotām privātām telefonsarunām ar citām personām, kur sarunu saturs neattiecas uz kriminālprocesā pierādāmiem apstākļiem.

Krimināllietā ir noklausītas kopā 966 privātas sarunas/savienojumi ar pieteicēju. No 966 sarunām 6 savienojumi tikai ar advokātu, bet vēl arī privātas 723 sarunas un 98 īsziņas ar citām personām (paziņas, radinieki u.tml.), kā arī 139 neatbildētie zvani ar citām personām (kopā 960 savienojumi ar citām personām, neskaitot savienojumus ar advokātu). Šo apstākli ministrija arī nepamatoti nav ņēmusi vērā, nosakot kompensācijas apmēru.

Ministrija, pretēji lietā *Oderovs pret Latviju* secinātajam, nav izvērtējusi, ka kriminālprocesa laikā netika nodrošināta efektīva pēckontrole par audio ierakstu noklausīšanos speciālo izmeklēšanas darbību rezultātā, jo nevienā instancē tiesa, neskatoties uz vairākkārtējiem lūgumiem, nevērtēja audio ierakstu noklausīšanās tiesiskumu. Bet pēc būtības pieteicēja tika attaisnota, kas apliecina, ka audioierakstu noklausīšanās bija nepamatota un 966 privātu sarunu/savienojumu noklausīšanās ir bijusi nepamatota.

Nepieprasot telefonsarunas no tiesas vai pieteicējas, Lēmumā netika izvērtēti pieteicējas 2024. gada 7. novembra iesniegumā minētie apstākļi par pieteicējas pārdzīvojumiem kriminālprocesa laikā. Pieteicējas uzskaitītie citāti no noklausītajām telefonsarunām (pieteicējai nezinot, ka viņu noklausās) Lēmumā nav izvērtēti, bet šie citāti apstiprina nemantiskā kaitējuma izpausmes (stresu, pārdzīvojumus utt.), kam nav nepieciešami medicīniski dokumenti.

[2.3] Par saprātīgu termiņu pārkāpumu.

Nav strīda par Lēmumā konstatēto, ka attiecībā uz pieteicēju saprātīga termiņa pārkāpums ir prezumējams 4601 diena jeb 12 gadi 7 mēneši un 6 dienas. Taču noteiktais kompensācijas apmērs par šo pozīciju ir nesamērīgi zems un neatbilst Senāta praksē atzītajam, ka, nosakot atlīdzinājumu, tiesa pauž valsts nostāju par aizskarto tiesību un paša tiesību aizskāruma nozīmīgumu. Tādējādi atlīdzinājums demokrātiskā un tiesiskā valstī nedrīkst būt nesamērīgi mazs.

[2.4] Par piemēroto drošības līdzekli.

Arī šajā pozīcijā noteikts nesamērīgi zems atlīdzinājums, jo nav izvērtēti visi būtiski apstākļi. Nav strīda, ka pieteicējai drošības līdzeklis nelikumīgi piemērots 652 dienas jeb 1 gadu 9 mēnešus un 13 dienas. Lēmumā nav izvērtēts, ka papildus uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā pieteicējai bija piemēroti vēl 4 aizliegumi, ko likums

neparedzēja un ko atzinusi arī pirmās instances tiesa krimināllietā, proti, nedrīkst mainīt faktisko dzīvesvietu; neatstāt dzīvesvietu ilgāk par 24 stundām; aizliegts izbraukt no valsts; aizliegums tuvoties līdzapsūdzētajam. Turklāt Bauskas rajona tiesas 2012. gada 17. jūlija lēmumā konstatēts, ka, piemērojot drošības līdzekli – uzturēšanos noteiktā dzīvesvietā – procesa virzītājs nelikumīgi noteica pieteicējai ierobežojumus, kurus neparedz Kriminālprocesa likuma 256. pants. Ministrija nav vērtējusi, ka aizliegumi saistīti ar pārvietošanās nepamatotu ierobežošanu ne tikai tāpēc, ka pieteicēja tika attaisnota, bet arī tāpēc, ka pirmās instances tiesa atzina, ka bija noteikti ierobežojumi, ko neparedz Kriminālprocesa likuma 256. pants.

[2.5] Tiesību uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā pārkāpums.

Nav pamatots ministrijas apgalvojums, ka pieteicēja nav iesniegusi nolēmumu, ar kuru kompetentā iestāde būtu konstatējusi pārkāpumus attiecībā uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā. Pieteicēja 2023. gada 7. novembra iesniegumā norādīja uz šādu dokumentu jeb prokurora 2020. gada 23. marta pieteikumu Zemgales apgabaltiesai par kriminālprocesa atjaunošanu un jautājuma izlemšanu par procesa sadalīšanu. Lemjot jautājumu par kriminālprocesa apturēšanu, bija jāizvērtē iespēja kriminālprocesu apturēt pret līdzapsūdzēto un vienlaikus arī izlemt jautājumu par procesa sadalīšanu, tādā veidā ļaujot izvairīties no nepamatotas apsūdzētā statusa saglabāšanas pieteicējai. Kriminālprocesa sadalīšanas rezultātā stātos spēkā pieteicēju attaisnojošs spriedums un pieteicēja varētu saņemt kompensāciju jau 2019. vai 2020. gadā. Neskatoties uz 2019. gada 24. maija kasācijas instances attaisnojošo nolēmumu, pagāja vēl 4 gadi līdz Senāta 2023. gada 10. maija lēmumam, ar ko formāli stājās spēkā attaisnojoši nolēmumi.

No Lēmuma izriet, ka, lai saņemtu atlīdzinājumu līdz 7000 vai līdz 10 000 *euro*, jābūt piemērotam apcietinājumam jeb ilgstošai brīvības atņemšanai, taču šādi secinājumi neatbilst ne likumam, ne likumā noteiktajai aprēķināšanas formulai jeb kārtībai (*Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. panta ceturtā daļa*).

Ministrijas veiktie aprēķini ir pārāk zemi, jo pamatoti ar ciniskiem argumentiem par nepietiekoši garu apcietinājumu/aizturēšanu, kas neattiecas uz izskatāmo gadījumu, jo par nepamatotu brīvības ierobežošanu ir noteikta kompensācija 40 *euro* saskaņā ar Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 15. pantu, bet 10 000 *euro* atlīdzinājumu lūgts noteikt saskaņā ar 14. pantu.

Izskatāmajā gadījumā jāņem vērā, ka papildus nepamatotai brīvības ierobežošanai notikuši citi daudzi pārkāpumi, kas kaitējis pieteicējas emocionālajam stāvoklim ne mazāk kā 12 gadu garumā un kuri jāizvērtē atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. pantam (nevis 15. pantam), tāpēc taisnīga atlīdzība ir ne mazāk kā 10 000 *euro*.

[2.6] Par iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcības raksturu.

Ministrija nav vērtējusi pieteicējas argumentus par iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcības raksturu, nosakot nepamatoti zemu kompensācijas apmēru. Proti, 2023. gada 7. novembra iesniegumā pieteicēja norādīja, ka pirmstiesas kriminālprocesā nepamatoti un ilgstoši tika atteikts izbeigt kriminālprocesu, neskatoties uz pieteicējas un aizstāvības motivētiem, pamatotiem lūgumiem, jo pieteicēja nav izdarījusi noziedzīgu nodarījumu un viņas darbībās nav noziedzīga nodarījuma.

Atkārtoti skatot krimināllietu apelācijas instances tiesās attiecībā uz citu personu (līdzapsūdzēto), turpinājās cilvēktiesību pārkāpums, saucot un norādot gan dokumentos, gan publiskajā telpā attaisnoto pieteicēju par apsūdzēto. Šo argumentu, ka pēc 2019. gada pieteicēja joprojām tika saukta par apsūdzēto un tika radīts nepamatots (nelikumīgs) priekšstats, ka pieteicēja apsūdzēta par nozieguma izdarīšanu, par ko pieteicēja tika attaisnota, ministrija nepamatoti nav ņēmusi vērā.

Arī pati tiesa norādījusi, ka „formāli” saglabājas apsūdzētā statuss un kriminālprocesa turpināšana pret pieteicēju iztiesātajā daļā nav iespējama, taču pieteicēja vairākkārt bija lūgusi novērst šo formālismu un netaisnīgumu, uz ko reaģēja virsprokurors /Persona F/, bet ko ignorēja tiesa.

[2.7] Pieteicēja lūdz atlīdzināt arī mantiskos zaudējumus 193,60 *euro* par saņemto juridisko palīdzību.

[3] Rakstveida paskaidrojumā par pieteikumu ministrija to neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā minētiem argumentiem, papildus norādot turpmāk minēto.

[3.1] Atšķirībā no lietā *Oderovs pret Latviju* konstatētajiem apstākļiem, krimināllietā nav identificējams noklausīto telefonsarunu skaits, to atšifrējums vai analīze. Proti, krimināllietā esošie nolēmumi nesatur nekādu telefonsarunu analīzi. Arī nevienā tiesas sēdē šīs telefonsarunas nav atskaņotas vai kā citādi izmantotas, atklājot privāta rakstura sarunas vai pārkāpjot pieteicējas un aizstāvja sarunu konfidencialitāti.

[3.2] Ministrija (un arī Administratīvā rajona tiesa) nevarēja un nevar izvērtēt kriminālprocesā veikto darbību – telefonsarunu noklausīšanos – tiesiskumu, kā arī to, vai un kā kriminālprocesa laikā tika nodrošināta efektīva pēckontrole par telefonsarunu noklausīšanos.

Pieteicējas emocionāliem apgalvojumiem bez medicīniskas dokumentācijas, kas norādītu uz veselībai radītu kaitējumu, lietā nav nozīmes.

[3.3] Vērtējot, kāda veida atlīdzinājums pieteicējai būtu uzskatāms par taisnīgu un atbilstīgu, ministrija kā atskaites punktu izmantoja tiesu praksi citās līdzīgās lietās, kurās konstatējami līdzīgi nemantisko kaitējumu raksturojošie apstākļi, nekonstatējot, ka pie salīdzināmas situācijas tiesa personām nemantisko kaitējumu būtu noteikusi tuvu pieteicējas vēlamajam atlīdzinājuma apmēram.

[3.4] Ar Bauskas rajona tiesas 2012. gada 17. jūlija lēmumu tika atcelts pieteicējai piemērotais drošības līdzeklis un saistībā ar to noteiktie ierobežojumi un aizliegumi. Tādējādi, atceļot piemēroto drošības līdzekli, par nelikumīgiem atzīti arī ar piemēroto drošības līdzekli noteiktie ierobežojumi un aizliegumi. Tas, ka ministrija Lēmumā tiešā tekstā nav konkrēti uzsvērusi arī saistībā ar piemēroto drošības līdzekli noteikto ierobežojumu un aizliegumu atzīšanu par prettiesisku, nenozīmē, ka ministrija tos atstājusi bez ievērības.

[3.5] Ministrijas ieskatā prokurora pieteikums par kriminālprocesa sadalīšanu nav uzskatāms par iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu, ar kuru konstatēta prettiesiska rīcība, proti, tiesību uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā pārkāpums. Minētais pieteikums ir procesuāls dokuments, ar kuru kompetenta amatpersona tiesai pauž zināmus kādus savus apsvērumus, kuriem, iespējams, attiecīgajā procesā varētu būt nozīme.

Arī pieteicējas un viņas aizstāves lūgumiem izbeigt kriminālprocesu izskatāmajā lietā nevar būt nozīmes, jo tie ir saistīti ar iebildumiem par kriminālprocesa gaitu kā tādu. Turklāt attiecīgajā procesā iesaistītām personām ir tiesības pieteikt lūgumus. Proti, tā ir procesuāla tiesība, kas ir likumā noteiktā kārtībā izlemjama un automātiski nenorāda uz pārkāpumu.

[3.6] Ministrijas ieskatā nav iestājušies zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumi, proti, nav konstatējams pieteicējas tiesību nepamatots aizskārums, kas dotu viņai tiesības prasīt atlīdzināt izdevumus par juridisko palīdzību šajā administratīvajā lietā.

[4] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis pieteikumu uzturēja, pamatojoties uz pieteikumā minētiem argumentiem, vienlaikus grozot mantisko zaudējumu apmēru par pieteicējai sniegto juridisko palīdzību, norādot, ka mantiskie zaudējumi kopā ir 381,15 *euro*.

Atbildētājas pārstāve tiesas sēdē pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumos norādītiem argumentiem.

Motīvu daļa

[5] Ar Lēmumu nolemts daļēji apmierināt pieteicējas prasījumu par zaudējumu, kas radušies nepamatota kriminālprocesa dēļ, atlīdzināšanu.

Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai papildus noteiktu 7000 *euro* atlīdzinājumu par kriminālprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu

un atlīdzinātu mantiskos zaudējumus 381,15 *euro* (*minētā prasījuma apmērs grozīts tiesvedības laikā*) par tiesvedības laikā saņemto juridisko palīdzību.

Lietā nav strīda, ka attiecībā uz pieteicēju ir iestājies Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4. panta pirmās daļas 1. punktā noteiktais kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats, jo 2023. gada 10. maijā stājies spēkā pieteicēju attaisnojošs Bauskas rajona tiesas 2016. gada 19. oktobra spriedums.

Lietā pastāv strīds, vai ministrija pamatoti noteica pieteicējai atlīdzinājumu par kriminālprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu 3000 *euro*, nevis 10 000 *euro*, kā to bija lūgusi pieteicēja. Līdz ar to turpmāk izvērtējams, vai pastāv priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīgāka administratīvā akta izdošanai, ar kuru pieteicējai papildus noteiktu nemantiskā kaitējuma 7000 *euro* atlīdzinājumu, kā arī atlīdzinātu zaudējumus par tiesvedības laikā saņemto juridisko palīdzību.

[6] Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 11. panta 1. punkts noteic, ka nemantiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ kriminālprocesā vai administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarīts fiziskās personas dzīvības, veselības, brīvības, goda un cieņas, personiskā vai ģimenes noslēpuma, citu nemantisko tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums, kā rezultātā radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas.

Savukārt atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. panta pirmajai daļai nemantisko kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes, prokuratūras vai tiesas rīcības raksturu (*6. pants*), apsūdzības smagumu, kriminālprocesa ilgumu, fiziskās personas personību un rīcību, līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus.

[7] No Lēmuma izriet, ka ministrijas ieskatā pieteicējai nodarītais nemantiskais kaitējums nav smags. Nosakot nemantiskā kaitējuma 3000 *euro* atlīdzinājumu, ministrija ņēma vērā šādus nemantisko kaitējumu raksturojošus apstākļus: 1) nepamatots kriminālprocess; 2) apsūdzības smagums par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu; 3) kriminālprocesa ilgums – 12 gadi 7 mēneši un 6 dienas, kas ir atzīstams par nesamērīgu; 4) nelikumīgi 1 gadu 9 mēnešus un 13 dienas piemērotais drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā, nekonstatējot negatīvas sekas pieteicējas pārvietošanās brīvībai. Nosakot atlīdzinājuma apmēru, ministrija balstījās uz izveidojušos tiesu praksi civillietās un administratīvajās lietās, kurās tika konstatēti līdzīgi apstākļi.

Savukārt no pieteikuma izriet pieteicējas viedoklis, ka ministrija, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, nepamatoti nav ņēmusi vērā šādus apstākļus: 1) tika noklausītas un pievienotas krimināllietas materiāliem aizstāvja un aizstāvamā telefonsarunas; 2) tika noklausītas un pievienotas krimināllietas materiāliem pieteicējas privātās telefonsarunas; 3) par saprātīga termiņa neievērošanu (kriminālprocesa ilgumu) pieteicējas ieskatā noteiktais atlīdzinājums ir nesamērīgi zems; 4) izvērtējot ar drošības līdzekli nodarīto kaitējumu, ministrija nav ņēmusi vērā papildus noteiktus četrus aizliegumus; 5) tika pārkāptas pieteicējas tiesības uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā, proti, neskatoties uz 2019. gada 24. maija kasācijas instances attaisnojošo nolēmumu, pagāja vēl 4 gadi līdz Senāta 2023. gada 10. maija lēmumam, ar kuru formāli stājās spēkā pieteicēju attaisnojoši nolēmumi; 6) par iestādes, prokuratūras un tiesas rīcības raksturu, proti, ilgstoši neizbeidzot kriminālprocesu pret pieteicēju, tostarp, saucot un norādot gan dokumentos, gan publiskajā telpā attaisnoto pieteicēju par apsūdzēto. Tādējādi noteiktā atlīdzība 3000*euro* ir nesamērīgi zema. Ievērojot, ka pieteicējai ir nodarīts smags nemantiskais kaitējums, atbilstoša atlīdzība, pieteicējas ieskatā, ir 10 000 *euro*.

Ievērojot minēto, turpmāk tiesa izvērtēs pieteicējas argumentus un pārbaudīs, vai ministrija noteica atbilstošu atlīdzinājumu par pieteicējai kriminālprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu.

[8] Ar Aizkraukles rajona tiesas tiesneses 2010. gada 29. septembra lēmumu tika atļauts veikt speciālo izmeklēšanas darbību – pieteicējas mobilā telefona sarunu kontroli no 2010. gada 1. oktobra līdz 1. novembrim (*lietas 1. sējuma 66.-67. lapa*). Lietā nav strīda, ka krimināllietas materiāliem tika pievienoti ieraksti ar noklausītajām pieteicējas sarunām, tostarp pieteicējas sarunām ar viņas aizstāvi.

No lietas materiāliem neizriet, ka kriminālprocesa ietvaros veiktā speciālā izmeklēšanas darbība – pieteicējas telefonsarunu noklausīšanās – tiktu atzīta par prettiesisku, kaut gan pieteicējas aizstāve vairākkārt gan

tiesas sēdēs, gan rakstveida sūdzībās lūdza izvērtēt telefonsarunu noklausīšanās pamatotību, kā arī lemt par pievienoto telefonsarunu ierakstu iznīcināšanu.

Ievērojot, ka atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6. panta pirmajai daļai prettiesisku rīcību konstatē ar iestādes, kriminālprocesā pilnvarotas amatpersonas vai tiesas nolēmumu, savukārt lietas materiālos tāda nolēmuma nav, tiesa izskatāmajā gadījumā nevar izvērtēt pieteicējas telefonsarunu, tostarp ar aizstāvi, noklausīšanās un minēto sarunu ierakstu pievienošanas krimināllietas materiāliem tiesiskumu. Šāds secinājums izriet arī no tiesu praksē atzītā, ka iestādei un administratīvajai tiesai nav kompetences un tās nav pilnvarotas pārvērtēt apstākļus krimināllietā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā. To uzdevums ir tikai noteikt atbilstošu atlīdzinājumu par pārkāpumu (personas tiesību aizskārumu), kas jau konstatēts (*sal. sk. Senāta 2018. gada 14. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-1081/2018,ECLI:LV:AT:2018:1114.SKA108118.4.L, 10. punktu; 2021. gada 29. jūnija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-831/2021,ECLI:LV:AT:2021:0629.A420231319.9.L, 2. punktu*).

Izskatāmajā gadījumā speciālās izmeklēšanas darbības, noklausoties pieteicējas telefonsarunas, atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 6. panta otrajai daļai ir atzīstamas par nepamatotām.

Ministrija Lēmumā norādīja, ka pieteicējas telefonsarunu noklausīšanās un to ierakstu pievienošana krimināllietas materiāliem nav uzskatāms par tādu kaitējumu raksturojošo apstākli, kura rezultātā pieteicējai būtu nodarīts smags (būtisks) nemantiskais kaitējums. Tāpēc ministrija to nav atzinusi par kaitējumu raksturojošu apstākli un neņēma vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

Tiesa šādam ministrijas viedoklim nepiekrīt, jo kriminālprocesa ietvaros veicot pieteicējas sakaru līdzekļu kontroli, tika nepamatoti pārkāpta pieteicējas privātās dzīves neaizskaramība, kas pats par sevi ir atzīstams par nemantisko kaitējumu raksturojošu apstākli.

Turklāt attiecībā uz pieteicējas un viņas aizstāvja telefonsarunu noklausīšanos pieteicēja pamatoti atsaucās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumā lietā *Oderovs pret Latviju* (iesniegums Nr. 21979/08) norādītajām atziņām. Proti, vērtējot iesniedzēja iesnieguma pieņemamību izskatīšanai (vai iesniedzējam ir nodarīts būtisks kaitējums, pārkāpjot iesniedzēja un viņa aizstāvja sarunu konfidencialitāti), Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja, ka ir jāievēro advokāta-klienta sarunu konfidencialitāte. Tādējādi nevar uzskatīt, ka iesniedzējam nav nodarīts būtisks kaitējums. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8. panta pārkāpums tika atzīts, jo noklausīšanās šajā lietā nenotika „saskaņā ar likumu" un nebija „nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā". Eiropas Cilvēktiesību tiesa tostarp atzina, ka noklausīšanās nebija „nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā", jo valdība šajā lietā neapgalvoja, ka būtu bijis kāds iemesls aizdomām, ka šis saziņas kanāls ir ticis izmantots ļaunprātīgi vai ka iesniedzēja aizstāvis nebūtu ievērojis savas profesijas noteikumus.

Izskatāmajā lietā nav strīda par pieteicējas un viņas aizstāvja sarunu noklausīšanos un minēto sarunu ierakstu pievienošanu krimināllietas materiāliem. Kā jau tiesa atzina iepriekš, šāda darbība ir atzīstama par nepamatotu. Tiesas ieskatā, pretēji ministrijas viedoklim, nav būtiskas nozīmes apstāklim, ka minētās sarunas nebija rakstveida atreferētas, pārbaudītas vai noklausītas tiesas sēdēs, jo pieteicējas tiesību aizskārumu rada tieši telefonsarunu ar aizstāvi noklausīšanās fakts (proti, ar noklausīšanas faktu tika pārkāpta pieteicējas un viņas aizstāvja sarunu konfidencialitāte).

Tādējādi tiesa atzīst, ka, nepamatoti noklausoties pieteicējas telefonsarunas ar viņas aizstāvi, tika nepamatoti pārkāpta pieteicējas un viņas aizstāvja sarunu konfidencialitāte, un tas ir atzīstams par nemantisko kaitējumu raksturojošu apstākli.

Savukārt par noklausīto telefonsarunu ierakstu pievienošanu krimināllietas materiāliem norādāms, ka krimināllietas materiāli ir ierobežotas pieejamības informācija, kas pieejama tikai ierobežotam kriminālprocesā iesaistīto personu lokam. Tiesa nekonstatē, ka krimināllietas materiālos esošā informācija būtu nepamatoti izpausta trešajām personām, turklāt, kā to pamatoti norāda ministrija, nav konstatējams, ka telefonsarunas tiktu pārbaudītas un noklausītas tiesas sēdēs, vai arī ka tiesas nolēmumos būtu izvērtētas minētās sarunas. Līdz ar to apstāklis, ka krimināllietas materiāliem tika pievienoti pieteicējas telefonsarunu ieraksti, nav atzīstams par nemantisko kaitējumu raksturojošu apstākli.

[9] Pieteicēja norāda, ka ministrija, izvērtējot ar drošības līdzekli nodarīto kaitējumu, nepamatoti nav ņēmusi vērā papildus noteiktus četrus aizliegumus.

No lietas materiāliem izriet, ka ar Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes kriminālpolicijas biroja sevišķi smagu un sērijveida noziegumu apkarošanas nodaļas inspektores 2010. gada 5. oktobra lēmumu (*lietas 1. sējuma 224. lapa*) nolemts kā drošības līdzekli pieteicējai piemērot uzturēšanos noteiktā dzīvesvietā, tostarp nosakot šādus ierobežojumus: nedrīkst bez procesa virzītāja atļaujas mainīt faktisko dzīvesvietu; neatstāt dzīvesvietu ilgāk par 24 stundām bez procesa virzītāja atļaujas, kā arī bez kavēšanās ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma vai arī izpildīt citus kriminālprocesuālus pienākumus; bez procesa virzītāja atļaujas aizliegts izbraukt no Latvijas teritorijas; noteikts aizliegums pieteicējai tuvoties otram apsūdzētajam.

Bauskas rajona tiesa, izskatot pieteicējas aizstāves lūgumu, 2012. gada 17. jūlijā pieņēma lēmumu (*lietas 1. sējuma 231.-232. lapa*) atcelt pieteicējai piemēroto drošības līdzekli – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – un saistībā ar to noteiktos ierobežojumus. Tiesa lēmumā ņēma vērā, ka pirmstiesas process ir pabeigts, pieteicēja līdz lēmuma pieņemšanai nav pārkāpusi piemērotā drošības līdzekļa nosacījumus, nav izvairījusies no tiesas un traucējusi procesa norisi, līdz ar to tiesa nolēma atcelt piemēroto drošības līdzekli. Vienlaikus tiesa atzina, ka, piemērojot drošības līdzekli, procesa virzītājs nelikumīgi noteica pieteicējai tādus personas tiesību ierobežojumus, kurus neparedz Kriminālprocesa likuma 256. pants.

Ministrija Lēmumā norāda, ka, ievērojot, ka Bauskas rajona tiesa atzinusi, ka pieteicējai drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – piemērots nelikumīgi, minētais ir atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un vērā ņemamu, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, vienlaikus nekonstatējot sekas pieteicējas pārvietošanās brīvībai.

Savukārt pieteicēja pieteikumā iebilst, ka ministrija, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, nav ņēmusi vērā, ka, piemērojot pieteicējai drošības līdzekli, pieteicējai nelikumīgi tika piemēroti četri aizliegumi.

Tiesa šādam pieteicējas viedoklim nepiekrīt. Sākotnēji norādāms, ka no Bauskas rajona tiesas 2012. gada 17. jūlija lēmuma izriet, ka pieteicējai piemērotais drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – ir ticis atcelts, izvērtējot pieteicējas aizstāves lūgumu un ņemot vērā, ka pirmstiesas process ir pabeigts, pieteicēja līdz lēmuma pieņemšanai nav pārkāpusi piemērotā drošības līdzekļa nosacījumus, nav izvairījusies no tiesas un traucējusi procesa norisi. Savukārt par nelikumīgiem (kā tas izriet no Bauskas rajona tiesas 2012. gada 17. jūlija lēmuma) tiesa atzina tieši papildus drošības līdzeklim piemērotos aizliegumus, kurus neparedz Kriminālprocesa likuma 256. pants (t. i. aizliegumu tuvoties noteiktai personai un aizliegumu izbraukt no valsts). Tādējādi par prettiesiskiem pēc būtības atzīti tieši minētie aizliegumi, nevis drošības līdzekļa – uzturēšanās noteiktā dzīvesvietā – piemērošana kā tāda.

Tādējādi tiesas ieskatā nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka ministrija, nosakot atlīdzinājumu, nav ņēmusi vērā pieteicējai papildus drošības līdzeklim noteiktos ierobežojumus, jo pēc būtības ministrija uzskatīja, ka pieteicējai piemērotais drošības līdzeklis (tostarp papildus piemērotie tiesību ierobežojumi un aizliegumi) ir bijis prettiesisks, jo papildus drošības līdzeklim procesa virzītājs nelikumīgi noteica personas tiesību ierobežojumus. Tātad, kā to pamatoti norāda ministrija paskaidrojumā (*lietas 1. sējuma 50. lapa*), Lēmumā par nemantiskā kaitējuma raksturojošo apstākli atzīts kopums – drošības līdzeklis un saistībā ar to noteiktie ierobežojumi un aizliegumi (kā tas ir arī minēts Bauskas rajona tiesas 2012. gada 17. jūlija lēmuma nolemjošajā daļā).

Pieteicējai piemērotais drošības līdzeklis un tam papildus noteiktie aizliegumi tiesas ieskatā neapšaubāmi ir atzīstami par pieteicējas pamattiesību (pārvietošanās brīvības) ierobežojumu, kas pieteicējai tika piemērots 1 gadu 9 mēnešus un 13 dienas. Tomēr vienlaicīgi jāņem vērā, ka no lietas materiāliem neizriet, ka pieteicēja būtu lūgusi procesa virzītājam atļauju, piemēram, darba komandējuma dēļ atstāt dzīvesvietu ilgāk kā par 24 stundām un šāds lūgums tiktu noraidīts. Tādējādi nav konstatējams, ka pieteicējas pārvietošanās brīvība tika būtiski ierobežota.

Līdz ar to ministrija pamatoti, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, ņēma vērā pieteicējai piemēroto drošības līdzekli (un papildus tam noteiktos ierobežojumus un aizliegumus), bet vienlaikus izvērtēja, cik būtiski šādi ierobežojumi ietekmēja pieteicējas pārvietošanās brīvību.

[10] Izvērtējot pieteicējas iebildumus saistībā ar iestādes, prokuratūras un tiesas rīcības raksturu, ilgstoši neizbeidzot kriminālprocesu pret pieteicēju, tostarp pārkāpjot pieteicējas tiesības uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā, tiesa norāda turpmāk minēto.

Sākotnēji norādāms, ka kriminālprocesa obligātuma princips noteic, ka amatpersonai, kura pilnvarota veikt kriminālprocesu, ikvienā gadījumā, kad kļuvis zināms kriminālprocesa uzsākšanas iemesls un pamats, ir pienākums savas kompetences ietvaros uzsākt kriminālprocesu un novest to līdz Krimināllikumā paredzētajam krimināltiesisko attiecību taisnīgam noregulējumam. Kriminālprocess tiek veikts sabiedrības vispārējās interesēs. Lai aizsargātu aizdomās turētās vai apsūdzētās personas tiesības un intereses kriminālprocesā, Kriminālprocesa likuma 19. pants noteic, ka neviena persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta šajā likumā noteiktajā kārtībā. Līdz ar to pats kriminālprocess, būdams vērsts uz patiesības noskaidrošanu sabiedrības interesēs, nav uzskatāms par apstākli, kas pats par sevi rada personai nemantisko kaitējumu. Tomēr nemantisko kaitējumu var radīt darbības, ko iestāde, prokuratūra vai tiesa veikusi nepamatotā kriminālprocesā (*Senāta 2022. gada 25. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-254/2022,ECLI:LV:AT:2022:0225.A420138419.9.S, 8. punkts*).

Tādējādi pats par sevi apstāklis, ka pret pieteicēju tika ierosināts kriminālprocess, kā arī pēc pieteicējas lūguma tas ilgstoši netika izbeigts, nav uzskatāms par nemantiskā kaitējuma raksturojošu apstākli.

[11] Pieteicēja norāda, ka, neskatoties uz 2019. gada 24. maija kasācijas instances attaisnojošo nolēmumu, pagāja vēl četri gadi līdz Senāta 2023. gada 10. maija lēmumam, ar ko formāli stājās spēkā pieteicēju attaisnojošs nolēmums. Tādējādi pieteicēja uzskata, ka tika pārkāptas pieteicējas tiesības uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā; pieteicēja vēl četrus gadus pēc attaisnojoša sprieduma tika nepamatoti tiesas dokumentos un publiskajā telpā norādīta kā apsūdzētā. Papildu paskaidrojumā tiesai pieteicēja norāda, ka pieteicēja lūdza izvērtēt, kāpēc 2019. gadā pieteicēja joprojām tika saukta par apsūdzēto, radot nepamatotu (nelikumīgu) priekšstatu, ka pieteicēja ir apsūdzēta par nozieguma izdarīšanu, par ko ir attaisnota. Savukārt ministrija to nepamatoti nav ņēmusi vērā.

No Lēmuma izriet ministrijas viedoklis, ka izskatāmajā gadījumā pieteicējas dēvēšana par apsūdzēto publiskajā telpā nav uzskatāms par tādu nemantisko kaitējumu, kura rezultātā pieteicējai būtu radušās nelabvēlīgas nemantiskās sekas, par kurām būtu pamats piešķirt papildu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Turklāt, tā kā pieteicēja nav iesniegusi ministrijā kompetentās iestādes nolēmumu, ar kuru būtu konstatēts sprieduma izpildes saprātīgā termiņā pārkāpums, arī minētais nav atzīstams par kaitējumu raksturojošu apstākli un nav ņemams vērā, nosakot kaitējuma atlīdzinājuma apmēru.

Tiesa piekrīt ministrijas novērtējumam un norāda, ka izskatāmajā gadījumā pieteicējas dēvēšana par apsūdzēto visa kriminālprocesa laikā (arī pēc 2019. gada 24. maija) nav atzīstama par nemantiskā kaitējuma raksturojošu apstākli. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 69. panta pirmajai daļai apsūdzētais ir persona, kura ar procesa virzītāja lēmumu saukta pie kriminālatbildības par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un pret kuru uzsāktā krimināvajāšana nav izbeigta, kura nav attaisnota vai atzīta par vainīgu ar spēkā stājušos tiesas spriedumu. Tādējādi, kamēr pieteicēju attaisnojošs tiesas spriedums nebija stājies spēkā, pieteicēja saglabāja apsūdzētās personas statusu.

Tāpat tiesa piekrīt ministrijai, ka lietā nav kompetentās iestādes lēmuma, ar kuru būtu atzīts pieteicējas tiesību uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņa pārkāpums. Nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka par šādu dokumentu var uzskatīt prokurora 2020. gada 23. marta pieteikumu Zemgales apgabaltiesai par kriminālprocesa atjaunošanu un jautājuma izlemšanu par procesa sadalīšanu (*lietas 1. sējuma 154.-155. lapa*). Kā to pamatoti norāda ministrija paskaidrojumā (*lietas 1. sējuma 50. lapa*), minētais dokuments ir procesuāls dokuments, ar kuru kompetenta amatpersona pauž zināmus savus apsvērumus, kuriem, iespējams, varētu būt nozīme. Papildus tiesa norāda, ka minētais pieteikums iesniegts Kriminālprocesa likuma 333.[1] panta kārtībā, kas paredz tiesības iesniegt pieteikumu, iesniegumu vai lūgumu procesa virzītājam, kurā izteikts ar konkrēto kriminālprocesu saistīts priekšlikums. Priekšlikuma izteikšana kriminālprocesā izskatāmajā gadījumā nevar būt atzīta par līdzvērtīgu kompetentās amatpersonas lēmumam, ar kuru attiecīgā rīcība vai darbība tiek atzīta par prettiesisku. Savukārt izskatāmajā lietā nav pārvērtējami apstākļi un iemesli, kādēļ kriminālprocesā netika apmierināts pieteicējas lūgums par kriminālprocesa atjaunošanu un sadalīšanu, jo tas nav administratīvās tiesas kompetencē. Attiecīgi tiesai,

izskatāmajā gadījumā vērtējot vispārīgās jurisdikcijas tiesas un prokuratūras rīcību kriminālprocesā pēc būtības, tiktu pārsniegtas administratīvajai tiesai noteiktās kompetences robežas. Pamatojoties uz iepriekšminēto, kopsakarā ar pieteicējas pārstāvja vispārīga rakstura norādēm uz kriminālprocesa nepilnībām, tiesa nesaskata arī nepieciešamību vērsties Satversmes tiesā.

Līdz ar to ministrija pamatoti nav atzinusi minētos apstākļus par nemantiskā kaitējuma raksturojošiem un ņemamiem vērā, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēru.

Tiesa papildus norāda turpmāko. Sprieduma spēkā stāšanās kārtību noteic Kriminālprocesa likuma 632. pants, kas tostarp paredz, ka gadījumā, ja lietā ir vairāki apsūdzētie un ja spriedums pārsūdzēts kaut vai attiecībā uz vienu no viņiem, spriedums nestājas spēkā attiecībā uz visiem apsūdzētajiem (*likuma redakcija, kas bija spēkā līdz 2023. gada 1. martam*). Tādējādi, kaut arī pieteicēja faktiski tika attaisnota ar Senāta 2019. gada 24. maija lēmumu, tomēr šis lēmums nebija stājies spēkā, jo tiesvedība turpinājās attiecībā uz otru apsūdzēto. Turklāt pieteicēja nav norādījusi, un no lietas materiāliem arī neizriet, ka attiecībā uz pieteicēju pēc 2019. gada 24. maija būtu saglabāti kādi ierobežojumi, kas būtiski ietekmētu pieteicēju un tādējādi radītu smagu kaitējumu.

Savukārt tas vien, ka pieteicēja bija saglabājusi apsūdzētās personas statusu visu kriminālprocesa laiku, tiesas ieskatā nav pietiekams pamats atzīt minēto apstākli par nemantisko kaitējumu raksturojošo, kaut arī nenoliedzami šāda situācija varēja izraisīt pieteicējai pārdzīvojumus. Tāpat jāņem vērā, ka, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēru, ministrija vērtēja kriminālprocesa ilgumu, kurā bija ietverts viss kriminālprocesa periods līdz pat 2023. gada 10. maijam. Tādējādi, kaut arī pieteicējai nav noteikts nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums par pieteicējas dēvēšanu par apsūdzēto pēc 2019. gada 24. maija, tomēr laika periods, kamēr pieteicējai formāli saglabājas apsūdzētās personas statuss, tika ņemts vērā, nosakot atlīdzinājumu saistībā ar kriminālprocesa ilgumu.

Arī attiecībā uz tiesas sprieduma izpildi saprātīgā termiņā papildus tam, ka lietas materiālos nav kompetentās iestādes lēmuma, ar kuru būtu atzīts pieteicējas tiesību uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņa pārkāpums, norādāms, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma 322. panta trešajai daļai obligāti un izpildāmi ir nolēmumi, kas ir stājušies spēkā. Tādējādi par tiesas sprieduma izpildi saprātīgā termiņa, tiesas ieskatā, varētu celt iebildumus, ja pēc tam, kad pieteicēju attaisnojošs nolēmums būtu stājies spēkā, tas nebūtu pienācīgi izpildīts. Tāpat, tiesas ieskatā, nav pamatota pieteicējas atsauce uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā *Asanidze pret Gruziju*(pieteikums Nr. 71503/01), jo lietas apstākļi minētajā lietā nav salīdzināmi ar pieteicējas lietas apstākļiem. Proti, minētajā lietā tika konstatēts nepamatots un ilgstošs personas brīvības ierobežojums (turēšana apcietinājumā) pēc attaisnojoša sprieduma spēkā stāšanās. Savukārt pieteicējas gadījumā, kaut arī ar Senāta 2019. gada 24. maija lēmumu atstāts negrozīts Zemgales apgabaltiesas 2018. gada 23. maija lēmums daļā par pieteicējas attaisnošanu, tas nebija stājies spēkā līdz pat 2023. gada 10. maijam. Tomēr arī šajā periodā, izņemot formālu apsūdzētās personas statusa saglabāšanu, nekādi citi būtiski personas tiesību un brīvību ierobežojumi pieteicējai nebija piemēroti.

Apkopojot iepriekš minēto, tiesa piekrīt Lēmumā minētajam, ka pieteicējas norādītie iebildumi – ilgstoši neizbeidzot kriminālprocesu pret pieteicēju, tostarp pārkāpjot pieteicējas tiesības uz sprieduma izpildi saprātīgā termiņā – nav pamatoti un atzīstami par kriminālprocesā nodarītā nemantiskā kaitējuma raksturojošiem apstākļiem, proti, tie nav ņemami vērā, nosakot atlīdzinājuma apmēru.

[12] Pieteicēja nedz ministrijai, nedz arī tiesai nav iesniegusi pārbaudāmus pierādījumus par to, ka nepamatota kriminālprocesa dēļ pieteicējai tika nodarīts kaitējums veselībai.

Nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka veselībai nodarīto kaitējumu apstiprina citāti no noklausītajām telefonsarunām, proti, ka tie apstiprina nemantiskā kaitējuma izpausmes (stresu, pārdzīvojumus utt.), kam nav nepieciešami medicīniski dokumenti. Lietā nav strīda, ka nepamatota kriminālprocesa dēļ pieteicējai ir nodarīts nemantiskais kaitējums, tostarp pieteicēja kriminālprocesa laikā tika pakļauta emocionāliem pārdzīvojumiem. Tomēr tiesa norāda, ka veselībai nodarīto kaitējumu iespējams pierādīt ar medicīnisko dokumentāciju, ko sastādījušas atbilstošas kompetences ārstniecības personas. Ievērojot, ka pieteicēja tādus pierādījumus nav iesniegusi, lietā nav konstatējams pieteicējas veselībai nodarītais kaitējums.

[13] Pieteicēja norāda, ka nepamatota kriminālprocesa dēļ pieteicējai ir nodarīts smags nemantiskais kaitējums. Līdz ar to atbilstoša atlīdzība, pieteicējas ieskatā, ir 10 000 *euro*.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. panta ceturtā daļa noteic, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzību nosaka līdz 7000 *euro* apmērā. Ja nodarīts smags nemantiskais kaitējums, atlīdzību var noteikt līdz 10 000 *euro* apmērā, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzības apmērs var būt līdz 30 000 *euro*. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka ar smagām sekām tiesību sistēmā kopumā saprot to, ka noziedzīga nodarījuma rezultātā izraisīta cilvēka nāve, nodarīti smagi miesas bojājumi vai psihiskas dabas traucējumi vismaz vienai personai, mazāk smagi miesas bojājumi vairākām personām, mantiskais zaudējums lielā apmērā vai radīts citāds smags kaitējums ar likumu aizsargātām interesēm un tiesībām. Tāpat likumprojekta anotācijā norādīts, ka atbilstīgs atlīdzinājums nav saprotams tādā nozīmē kā „pilnīgs", „pilnā apmērā", bet gan – „samērīgs", „taisnīgs". Nosakot morālā kaitējuma atlīdzinājumu, iestādei un tiesai ir jāizvērtē visi būtiskie apstākļi un izvēlētā risinājuma pamatā jābūt racionāliem juridiskiem apsvērumiem. Pretējā gadījumā tiktu pieļauts patvaļas aizlieguma principa pārkāpums.

Tiesa no lietas materiāliem nekonstatē, ka pieteicējai būtu nodarīts smags nemantiskais kaitējums, arī no pieteicējas pieteikumā izklāstītiem argumentiem šāds secinājums neizriet. Līdz ar to atlīdzinājums par kriminālprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu ir nosakāms līdz 7000 *euro* apmērā.

[14] Nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanā sevišķa nozīme var būt arī atlīdzinājumam, kas noteikts citos (jo sevišķi – salīdzināmos) gadījumos. Salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam. Šī prasība izriet no tiesiskās vienlīdzības principa (*sk. Senāta 2010. gada 16. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-104/2010,A42466905, 15. punktu*). Kad lieta ir jāspriež pēc tiesas ieskata, tiesai kā palīgavots atbilstīga atlīdzinājuma noteikšanai ir ņemama vērā tiesu prakse.

Turpmāk tiesa izvērtēs, vai ministrija noteica atbilstošu nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu pieteicējai, izvērtējot arī tiesu praksi līdzīgās lietās. Vienlaikus ievērojot, ka kopš Kaitējuma atlīdzināšanas likuma spēkā stāšanās atlīdzinājuma apmēru nav pamatoti salīdzināt ar iepriekš civillietās noteikto (*sk. Senāta 2023. gada 14. jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-126/2023,ECLI:LV:AT:2023:0714.A420300919.20.S, 7. punktu*), tiesa neaplūkos tiesu praksi civillietās.

Sākotnēji tiesa aplūkos Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi saistībā ar Konvencijas 6. panta 1. punkta (tiesības uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tiesā) pārkāpumu un 8. panta (tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi) pārkāpumu.

[15] Aplūkojot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi par atlīdzinājuma noteikšanu saistībā ar Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu, tiesa konstatē turpmāko.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2019. gada 5. septembrī pasludināja spriedumu lietā*Andersone pret Latviju* (iesniegums Nr. 301/12), vienbalsīgi atzīstot, ka ir pieļauts Konvencijas 6. panta 1. punkta (tiesības uz taisnīgu tiesu) pārkāpums. Iesniedzēja šajā lietā sūdzējās par vairāk nekā 12 gadus ilgušo civillietas izskatīšanu nacionālajās tiesās. Eiropas Cilvēktiesību tiesa secināja, ka tiesvedība iesniedzējas gadījumā bija pārmērīgi ieilgusi un iesniedzējas lieta netika izskatīta saprātīgā termiņā. Iesniedzējas prasība par kaitējuma atlīdzinājumu bija apmierināta daļēji, atlīdzībā piespriežot 6 000 *euro*.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2017. gada 5. oktobrī pasludināja spriedumu lietā*Kelēja pret Latviju* (iesniegums Nr. Nr.22059/08), atzīstot Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpumu saistībā ar nesamērīgi ilgu krimināllietas izskatīšanu, kas ilga 9 gadus un 10 mēnešus trīs tiesu instancēs. Kaut arī iesniedzējas krimināllieta bija pietiekami sarežģīta, jo iesniedzēja tika apsūdzēta par naudas piesavināšanos kopumā 19 epizodēs, un lietā bija divi apsūdzētie, taču lietas sarežģītība Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā pati par sevi nevar attaisnot procesa ilgumu. Lietā netika konstatēts, ka iesniedzējas rīcība būtu būtiski paildzinājusi krimināllietas izskatīšanu. Savukārt pirmstiesas izmeklēšana notika nesamērīgi ilgi – vairāk nekā 7 gadus un 9 mēnešus. Trūkumi izmeklēšanā noveda pie nesamērīgi ilga pirmstiesas procesa. Tāpat tika konstatēti ilgi bezdarbības posmi laikā, kad lieta tika izskatīta tiesā. Iesniedzējas prasība par morālā kaitējuma kompensāciju tika apmierināta daļēji, piešķirot morālā kaitējuma kompensāciju 4000 *euro*.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2014. gada 28. janvārī pasludināja spriedumu lietā *Veiss pret Latviju* (iesnieguma Nr. 15152/12), kurā citstarp tika atzīts iesniedzēja tiesību uz lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos, pārkāpums. Iesniedzējs sūdzējās par gandrīz sešus gadus ilgu tiesvedību nacionālajās tiesās, izskatot viņa civilprasību par brīvprātīgi atzītas paternitātes apstrīdēšanu un paternitātes noteikšanu. Nesaskatot iesniedzēja vainu iespējamā procesa novilcināšanā, Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzina, ka gandrīz sešu gadu periods lietā par paternitātes atzīšanu ir uzskatāms par neatbilstošu Konvencijas 6. panta 1. punkta prasībām, par ko iesniedzējam tika piešķirta morālā kaitējuma atlīdzība 1000 *euro*.

[16] Papildus izvērtējot Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi saistībā ar Konvencijas 8. panta pārkāpumu (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) jautājumā par telefonsarunu noklausīšanos, tiesa konstatē turpmāk minēto.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa 2016. gada 31. martā pasludināja spriedumu lietā *Šantare un Labazņikovs pret Latviju* (iesniegums Nr. 34148/07). Pārbaudot, vai apstrīdētā pasākuma likumības pēckontrole tiesā tika veikta „saskaņā ar likumu" un vai tiesas kontrole nodrošināja papildu aizsardzību pret patvaļu pret iesniedzējiem ierosinātā kriminālprocesa iztiesāšanas laikā, Eiropas Cilvēktiesību tiesa secināja, ka kriminālprocesa gaitā iesniedzēji nevarēja pārbaudīt, vai iejaukšanās viņu Konvencijas 8. pantā paredzētajās tiesībās (noklausoties telefonsarunas) ir notikusi, pamatojoties uz iepriekšēju tiesas atļauju. Pretēji nacionālo likumu normām, nacionālās tiesas nenodrošināja efektīvu apstrīdētā pasākuma likumības pārbaudi tiesā un nesniedza papildu aizsardzību pret patvaļu Konvencijas 8. panta 2. punkta izpratnē. Līdz ar to atzīstot, ka ir noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums. Par minēto pārkāpumu katram iesniedzējam piešķirts morālā kaitējuma atlīdzinājums 1500 *euro*.

Savukārt lietā *Oderovs pret Latviju* (iesniegums Nr. 21979/08), uz kuru savā pieteikumā atsaucas arī pieteicēja, Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzsvēra, ka iejaukšanos personas tiesībās uz privātās dzīves un korespondences neaizskaramību var attaisnot, ja tā ir notikusi saskaņā ar likumu, tai ir bijis leģitīms mērķis un tā ir bijusi nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā. Tika konstatēts, ka iejaukšanās notika, pamatojoties uz Operatīvās darbības likuma normām un tās mērķis bija nozieguma novēršana; iesniedzēja telefonsarunu noklausīšanās notika saskaņā ar tiesneša atļauju un visos gadījumos tika ievēroti likumā noteiktie procesuālie termiņi. Taču iesniedzējam kriminālprocesa laikā nebija iespējams pārliecināties par to, vai bija saņemts tiesneša akcepts telefonsarunu noklausīšanai. Iesniedzējam kriminālprocesa laikā netika nodrošināta efektīva pēckontrole pār viņa apstrīdēto operatīvās darbības pasākumu tiesiskumu, kas savukārt nesniedza pietiekamu procesuālo aizsardzību pret iespējamo patvaļu.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī atsevišķi izvērtēja, vai iesniedzēja telefonsarunu noklausīšanās rezultātā tika pārkāpta klienta-advokāta sarunu konfidencialitāte. Tika konstatēts, ka vismaz viena no telefonsarunām bija notikusi starp aizstāvi un aizdomās turēto kriminālprocesā. Tā kā valdība nebija iesniegusi informāciju, kas apstiprinātu, ka saziņa starp klientu un advokātu ir tikusi izmantota prettiesiskiem mērķiem, Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskatīja, ka šajā gadījumā iejaukšanās iesniedzēja saziņā ar viņa aizstāvi nebija nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā. Iesniedzēja kompensācijas prasījums tika daļēji apmierināts, piespriežot 1500 *euro* par morālo kaitējumu.

[17] Aplūkojot tiesu praksi administratīvajās lietās par nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu saistībā ar nepamatotu kriminālprocesu, tiesa konstatē turpmāk minēto.

Lietā Nr. A420289618 tiesa piešķīra personai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 1800 *euro* par tiesību uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā pārkāpumu, tiesvedībai ilgstot gandrīz 10 gadus, un ziņu par nepamatoto kriminālprocesu izplatīšanu plašsaziņas līdzekļos. No minētās lietas izriet, ka personai kriminālprocesā tika celta apsūdzība par smaga nozieguma izdarīšanu.

Lietā Nr. A420287018 tiesa piešķīra personai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 3000 *euro* par nepamatotu kriminālprocesu, kas ilga 12 gadus, konstatējot, ka personai nav nevienā no instancēm notiesājošs spriedums un nav citu papildus aizskarto tiesisko interešu. Personai izskatāmajā gadījumā tika celta apsūdzība par smaga nozieguma izdarīšanu.

Lietā Nr. A420282618 tiesa piešķīra personai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 3000 *euro* par nepamatotu kriminālprocesu un tā ilgumu (10 gadi un 7 mēneši). Izskatāmajā lietā personai tika celta apsūdzība par smaga nozieguma izdarīšanu.

Lietā Nr. A420288518 tiesa piešķīra personai nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 3000 *euro* par nepamatotu kriminālprocesu un tā ilgumu (10 gadi un 7 mēneši). Izskatāmajā lietā personai tika celta apsūdzība par smaga nozieguma izdarīšanu.

[18] Tiesa konstatē, ka ministrija Lēmumā arī ir atsaukusies uz iepriekš aplūkotajiem nolēmumiem administratīvajās lietās (izņemot lietu Nr. A420289618), savukārt tiesa, pārbaudot Tiesu informācijas sistēmā pieejamo informāciju, nav konstatējusi citus tiesu prakses piemērus (nolēmumus, kas ir stājušies spēkā), kas varētu būt attiecināmi un salīdzināmi ar izskatāmo lietu.

Ministrijas noteiktais nemantiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs kopumā atbilst tiesu praksei administratīvajās lietās. Tomēr jāņem vērā, ka administratīvās lietas Nr. A420287018, Nr. A420282618 un Nr. A420288518 ir saistītas ar vienu kriminālprocesu, līdz ar to arī atlīdzinājums izskatāmajās lietās ir vienāds, jo apstākļi minētajās lietās ir ļoti līdzīgi: personām bija celtas apsūdzības par smaga nozieguma izdarīšanu, savukārt nemantiskais kaitējums noteikts tikai saistībā ar kriminālprocesa ilgumu (pārsniedz 10 gadus). Savukārt izskatāmajā gadījumā pieteicējai celta apsūdzība par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, kriminālprocess ilga 12 gadus un 7 mēnešus, turklāt tika atzīts, ka drošības līdzeklis (piemērotie aizliegumi, kurus neparedzēja Kriminālprocesa likums) piemērots prettiesiski. Tāpat ministrija, nosakot nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu, nav ņēmusi vērā, ka pieteicēja kriminālprocesā tika nepamatoti pakļauta speciālām izmeklēšanas darbībām (tika noklausītas pieteicējas telefonsarunas, tostarp ar aizstāvi).

Līdz ar to izskatāmajā gadījumā tiesa uzskata, ka pieteicējai ir nosakāms lielāks nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums. Izvērtējot lietas apstākļus kopumā, tiesa noteic, ka, lai panāktu taisnīgu un atbilstīgu atlīdzinājumu par pieteicējas nepamatotu tiesību aizskārumu, pieteicējai papildus nosakāms nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums 900 *euro* apmērā.

[19] Pieteicēja uzskata, ka nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums bija nosakāms 10 000 *euro* un iebilst ministrijas norādītajam, ka šāds atlīdzinājums pārsvarā piemērojams par nepamatotu atrašanos apcietinājumā.

Tiesa daļēji piekrīt pieteicējas argumentam, jo nemantiskā kaitējuma atlīdzības apmēra noteikšana par nepamatotu vai prettiesisku brīvības ierobežošanu ir paredzēta Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 15. pantā. Savukārt pieteicēja argumentē, ka ar nepamatotu kriminālprocesu pieteicējai ir nodarīts smags nemantiskais kaitējums, kas būtu atlīdzināms atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. pantam.

Tomēr tiesa jau iepriekš norādīja, ka no lietas apstākļiem neizriet, ka pieteicējai nepamatota kriminālprocesa dēļ būtu iestājušās smagas sekas, līdz ar to nav konstatējams pamats pieteicējai noteikt nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu 10 000 *euro* atbilstoši Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 14. pantam, jo kriminālprocesā pieteicējai nodarītais nemantiskais kaitējums nav smags. Turklāt, arī aplūkojot tiesu praksi līdzīgās lietās, nav konstatējams, ka salīdzināmos gadījumos personām būtu noteikts nemantiskā kaitējuma atlīdzinājums 10 000 *euro* apmērā.

[20] Pieteicēja lūdz atlīdzināt mantiskos zaudējumus 381,15 *euro* par tiesvedības laikā saņemto juridisko palīdzību.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92. pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 93. panta otro daļu, ja administratīvo aktu vai faktisko rīcību var pārsūdzēt tiesā bez apstrīdēšanas vai ja zaudējumus vai kaitējumu nodarījusi augstāka iestāde apstrīdēšanas procesā, pieteikumā par administratīvā akta vai faktiskās rīcības pārsūdzēšanu vienlaicīgi var prasīt arī atlīdzinājumu.

Ievērojot, ka pieteicējas pieteikums ir daļēji apmierināms, līdz ar to ir apmierināms arī pieteicējas prasījums daļā par zaudējumu, kas saistīti ar juridiskās palīdzības sniegšanu, atlīdzinājumu, jo nav šaubu, ka pieteicējai

administratīvajā procesā, pārsūdzot Lēmumu, bija nepieciešama juridiskā palīdzība. Turpmāk izvērtējams atlīdzināmo zaudējumu par saņemto juridisko palīdzību apmērs.

[21] Tiesa konstatē, ka pieteicējas izdevumus par saņemto juridisko palīdzību apliecina /Organizācija A/ 2024. gada 1. marta rēķins Nr. 17 par 193,60*euro* apmaksu par pieteikuma sagatavošanu, pārsūdzot Lēmumu, un juridiskām konsultācijām (*lietas 1. sējuma 38. lapa*). Pieteikumā paskaidrots, ka mantiskie zaudējumi par juridisko palīdzību aprēķināti, pamatojoties uz Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumiem Nr. 1493 „Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr. 1493). Proti, par pieteikuma sagatavošanu 70*euro* (*noteikumu Nr. 1493 9.2. punkts*), kā arī par sniegtām trim konsultācijām 30×3=90 *euro* (*noteikumu Nr. 1493 9.1. punkts*).

Tiesvedības gaitā pieteicējas pārstāvis iesniedza tiesā 2024. gada 14. augusta rēķinu Nr. 73 par 90,75*euro* apmaksu par juridisko palīdzību un pārstāvību administratīvajā lietā (*lietas 1. sējuma 211. lapa*). 2024. gada 14. augusta papildu paskaidrojumā norādīts, ka papildu izdevumi par juridisko palīdzību radušies, jo lietā bija nepieciešams sniegt juridisko konsultāciju – 30*euro* stundā (*noteikumu Nr. 1493 9.1. apakšpunkts*); par dokumenta – paskaidrojuma – sastādīšanu 25 *euro* (*noteikumu Nr. 1493 9.5. apakšpunkts*); iepazīšanos ar lietas materiāliem – 20 *euro* (*noteikumu Nr. 1493 9.8. apakšpunkts*).

Savukārt 2024. gada 8. novembrī tiesā no pieteicējas pārstāvja tika saņemts 2024. gada 7. novembra rēķins Nr. 108 (*lietas 2. sējuma 3. lapa*) par 96,80 *euro* apmaksu par juridisko palīdzību un pārstāvību administratīvajā lietā. Pieteicējas pārstāvis paskaidroja, ka 60 *euro* ir aprēķināti par pārstāvību tiesas sēdē 1,5 stundas garumā (*noteikumu Nr. 1493 9.7. apakšpunkts*) un 20 *euro* par iepazīšanos ar lietas materiāliem (*noteikumu Nr. 1493 9.8. apakšpunkts*), kas pieteicējas pārstāvim tika atsūtīti elektroniski.

[22] Rēķinu par juridiskās palīdzības sniegšanu izrakstīšanas laikā spēkā bija Ministru kabineta 2011. gada 8. novembrī noteikumi Nr. 859 „Noteikumi par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru". Tomēr vērā ņemams, ka ar Satversmes tiesas 2022. gada 25. marta spriedumu lietā Nr. 2021-25-03 atzīts, ka Ministru kabineta 2011. gada 8. novembra noteikumu Nr. 859 „Par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru" 3. punkts, ciktāl tas neparedz ar juridisko palīdzību saistīto nepieciešamo izdevumu atlīdzinājumu saprātīgā apmērā, nav atbilstošs Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Tas nozīmē, ka personām, kurām ar juridisko palīdzību saistīti izdevumi radušies valsts prettiesiskas rīcības rezultātā, tiesības uz taisnīgu tiesu jānodrošina, tieši piemērojot Satversmes 92. panta pirmo teikumu un Satversmes tiesas atziņas, nosakot ar juridisko palīdzību saistīto nepieciešamo izdevumu atlīdzinājumu saprātīgā apmērā.

Tiesa arī konstatē, ka šobrīd atlīdzinājums par juridisko palīdzību tiek noteikts atbilstoši noteikumiem Nr. 1493. Ievērojot minēto, tiesa, pārbaudot pieteicējas pārstāvja aprēķinu par pieteicējai sniegto juridisko palīdzību, atzīst to par pamatotu un pilnībā apmierināmu.

[23] Pastāvot iepriekš konstatētiem apstākļiem, pieteicējas pieteikums par labvēlīgāka administratīvā akta, ar kuru pieteicējai papildus noteiktu atlīdzinājumu par krimināprocesā nodarīto nemantisko kaitējumu un atlīdzinātu mantiskos zaudējumus par saņemto juridisko palīdzību, izdošanu ir apmierināms daļēji, proti, papildus nosakāms atlīdzinājums 900 *euro* par nemantisko kaitējumu un 381,15 *euro* par tiesvedības laikā saņemto juridisko palīdzību.

[24] Tiesai ir pienākums argumentēt spriedumus, bet tas nav saprotams kā prasība detalizēti atbildēt uz jebkuru argumentu. Tiesnešiem ir jāuzklausa argumenti, bet viņiem nav pienākums detalizēti atrunāt jebkuru iesniegumu vai skaidri atbildēt uz jebkuru paskaidrojumu. Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa (*Senāta 2006. gada 12. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-280 8. punkts*).

Ievērojot minēto, tiesa spriedumā ir izvērtējusi lietas dalībnieku būtiskākos argumentus. Savukārt argumentus, kas tiesas vērtējumā nevar mainīt pieņemtā sprieduma saturu, tiesa, ievērojot procesuālo ekonomiju, neatrunā.

[25] Ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmajai daļai piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Par pieteikuma

iesniegšanu tiesā ir samaksāta valsts nodeva 30 *euro* (*lietas 1. sējuma 11. lapa*).

Ievērojot, ka pieteicējas pieteikums ir daļēji apmierināms, no atbildētājas Latvijas Republikas par labu pieteicējai ir piespriežama par lietas ierosināšanu tiesā samaksātā valsts nodeva 30 *euro*.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126. panta pirmo daļu, 246.–251. pantu, 254. panta pirmo un otrās daļas 2. punktu, 289.–291. pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

apmierināt daļēji /Persona A/ pieteikumu;

uzlikt pienākumu Tieslietu ministrijai viena mēneša laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā izdot administratīvo aktu, ar kuru /Persona A/, personas kods /personas kods /, tiktu papildus atlīdzināts krimināprocesā nodarītais nemantiskais kaitējums 900*euro* un zaudējumi par tiesvedības laikā saņemto juridisko palīdzību 381,15 *euro*;

noraidīt pieteikumu pārējā daļā;

piespriest no atbildētājas Latvijas Republikas par labu /Persona A/ viņas samaksāto valsts nodevu 30*euro*.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu namā.

Tiesnesis A. Vīksne